

FIȘA DISCIPLINEI

Anul universitar 2025/2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea din București
1.2. Facultatea	de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	de Teologie Sistematică, Practică și Artă Sacră
1.4. Domeniul de studii	Teologie
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii	Teologie Pastorală

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	<i>Teologie liturgică</i>						
2.2. Titularul activităților de curs	Silviu Tudose						
2.3. Titularul activităților de seminar	Marian Mihai						
2.4. Anul de studiu	III	2.5. Semestrul	1	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	F

3. Timpul total estimat

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	3.2. Din care Curs	2	3.3. Seminar	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	84	3.5. Din care Curs	56	3.6. Seminar	28
Distribuția fondului de timp					50
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					50
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					30
Pregătire seminare/ laborator, teme, referate, portofolii și eseuri					6
Tutorat					20
Alte activități					16
3.7. Total ore de studiu individual					172
3.8. Total ore pe semestru					125
3.9. Număr de credite					5+4

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	-
4.2. de competențe	-

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	<i>Sală dotată cu tablă și cu proiector</i>
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	<i>Sală dotată cu tablă și cu proiector</i>

6. Rezultatele învățării

Codificare Rezultat	REZULTATELE ÎNVĂȚĂRII		
	Cunoștințe	Aptitudini	Responsabilitate și autonomie
R1	Studentul/absolventul descrie conținutul și istoria textelor biblice și mesajul literal și simbolic al acestora.	Studentul/absolventul aplică metode exegetice, inclusiv cu ajutorul unor discipline auxiliare.	Studentul/absolventul distinge între diferitele sensuri ale textului biblic (literal, metaforic, simbolic, mistic etc.) și interpretează conținutul acestora pentru a se dezvolta spiritual și pentru a-i ajuta pe alții în dezvoltarea duhovnicească, pentru a aplica corespunzător evenimente și texte biblice în contexte didactice și/sau liturgice
R2	Studentul/absolventul descrie sistematic și rațional concepte religioase și teologice, raportându-se la evoluția lor istorică și le explică în mod critic și argumentat.	Studentul/absolventul analizează sistematic teorii și concepte teologice și acceptă dialogul cu privire la o varietate de teme controversate, de pe poziții de toleranță religioasă, identificând fundamente creștine comune mai multor grupuri religioase.	Studentul/absolventul gândește critic, monitorizează și respectă teorii, doctrine și reglementări canonice, evitând erori doctrinare și acceptă păreri noi în limitele dogmatice și canonice.
R3	Studentul/absolventul recunoaște și explică dedicarea spirituală a unei persoane sau a unui grup pentru căutarea unui scop mai înalt al vieții, dincolo de limitele	Studentul/absolventul aplică tehnici și metode de îmbunătățire și progres moral, cum sunt: rugăciunea, meditația, asceza, filantropia etc.	Studentul/absolventul gândește autonom și responsabil, alternând rituri și metode de progres moral și spiritual.

	materiale ale existenței.		
R4	Studentul/absolventul descrie și clasifică ceremoniile, riturile și ritualurile creștine (generale sau specifice unor grupuri), în evoluția lor istorică și în situația actuală.	Studentul/absolventul oficiază acte de ritual și utilizează textele sacramentale în timpul ceremoniilor, cum ar fi Dumnezeiasca Liturghie, Sfintele Taine, ierurgiile și alte rânduieli religioase.	Studentul/absolventul (sub condiția hirotonirii) ia decizii privind oportunitatea și tipul de rituri și ritualuri necesare a fi aplicate în contexte specifice și în funcție de realitățile și nevoile individuale și comunitare.
R8	Absolventul cunoaște teorii și limbaje muzicale	Folosește melodii învățate, interpretează vocal sau instrumental piese muzicale în cadrul riturilor liturgice.	Alege și distribuie adecvat piese muzicale, potrivit cu contextele liturgice.
R11	Absolventul cunoaște metodologia teoretică utilizată în cercetarea științifică ce constă în efectuarea de cercetări de fond, construirea unei ipoteze, testarea acesteia, analizarea datelor și încheierea rezultatelor.	Absolventul dezvoltă alianțe, contacte sau parteneriate și realizează schimburi de informații cu alte persoane. Promovează colaborările integrate și deschise în cadrul cărora diferite părți interesate creează în comun inovații și cercetare cu o valoare comună. Își creează profilul sau marca personală și se face vizibil(ă) și accesibil(ă) în medii de relaționare față în față și online.	Absolventul dă dovadă de considerație față de ceilalți, precum și de colegialitate. Ascultă, oferă feedback și răspunde în mod perceptiv altora, ceea ce implică, de asemenea, supravegherea și conducerea personalului într-un cadru profesional. Redactează și editează texte științifice, academice sau administrative pe diferite teme, cu rigoare deontologică.

7. Conținuturi

7.1. Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere în studiul liturgicii. Liturgica privită ca disciplină de învățământ.	Prelegere	2 ore
2. Izvoarele Liturgicii	Prelegere	2 ore
3. Literatura liturgică de la începutul creștinismului până în prezent	Prelegere	2 ore
4. Cultul religios. Definiția și diferitele lui aspecte	Prelegere	2 ore

5. Factorii sau termenii cultului	Prelegere	2 ore
6. Scopurile sau funcțiile cultului divin public ortodox	Prelegere	2 ore
7. Instituirea și dezvoltarea cultului creștin	Prelegere	2 ore
8. Trăsăturile generale ale cultului ortodox și caracterele sale specifice în comparație cu cultul celorlalte confesiuni creștine	Prelegere	2 ore
9. Persoanele liturgice. Clerul creștin și funcțiile sale liturgice în Biserica primară	Prelegere	2 ore
10. Rolul și funcțiile liturgice ale celor trei trepte ale clerului în Biserica veche și în cultul ortodox de azi	Prelegere	2 ore
11. Persoanele ajutătoare ale clerului slujitor și funcțiile lor liturgice în trecut și astăzi (1)	Prelegere	2 ore
12. Persoanele ajutătoare ale clerului slujitor și funcțiile lor liturgice în trecut și astăzi (2)	Prelegere	2 ore
13. Timpurile liturgice. Scurte noțiuni despre calendar	Prelegere	2 ore
14. Anul bisericesc (liturgic) și subdiviziunile lui	Prelegere	2 ore

BIBLIOGRAFIE

- Braniște, pr. prof. dr. Ene, *Liturgica generală*, vol. I și II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002.
- Idem, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985 sau Editura Nemira, București, 2005.
- Evdochimov, Paul, *Arta icoanei – o teologie a frumuseții*, trad. de Grigore Moga și pr. Petru Moga, Editura Meridiane, 1993 sau Editura Sophia, București, 2014², 346 p.
- Foundoulis, prof. dr. Ioannis, *Dialoguri liturgice. Răspunsuri la probleme liturgice*, vol. I-V Editura Bizantină, București, 2008-2011.
- Ghiuș, Arhim. Benedict, *Taina Răscumpărării în inmografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, 254 p.;
- Lungulescu, Icon. Dimitrie, *Manual de practică liturgică*, București, 1926, 209 p..
- Necula, pr. prof. dr. Nicolae, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I și II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996 și 2001, vol. III și IV, Ed. IBMBOR, București, 2004, 343 p. și Ed. Cuvântul Vieții, București, 2011, 208 p.
- Schmemmann, Pr. Prof. Alexander, *Introducere în Teologia liturgică*, traducere de Ierom. Vasile Bârză, Editura Sophia, București, 2002, 300 p. sau 2009², 326 p.
- Idem, *Postul cel Mare*, trad. de Andreea și Laurențiu Constantin, Editura Doris, 1998, 190 p.
- Simonopetritul, Ierom. Makarios, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, traducere de Diac. Prof. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, 2003, 559 p.
- Vintilescu, pr. prof. dr. Petre, *Despre poezia inmografică din cărțile de ritual și cântare bisericească*, București, 1937, 490 p. sau Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005², 270 p.

7.2 Seminar	Metode de predare	Observații
1. Introducere în studiul teologiei liturgice.	Prezentare/lucru individual	1 oră
2. Tipicul și practica liturgică – istorie și evoluție (1)	Prezentare/lucru individual	1 oră

3. Tipicul și practica liturgică – istorie și evoluție (2)	Prezentare/lucru individual	1 oră
4. Tipicul și practica liturgică – istorie și evoluție (3)	Prezentare/lucru individual	1 oră
5. Recenzarea unor apariții editoriale de specialitate	Prezentare/lucru individual	1 oră
6. Timpurile liturgice (anul bisericesc și subdiviziunile)	Prezentare/lucru individual	1 oră
7. Îndreptarea calendarului în Răsărit și Apus.	Prezentare/lucru individual	1 oră
8. Recenzarea unei lucrări de specialitate	Prezentare/lucru individual	1 oră
9. Clerul creștin în istorie și actualitate.	Prezentare/lucru individual	1 oră
10. Susținerea lucrărilor de seminar.	Prezentare/lucru individual	5 ore

Bibliografie

- Braniște, pr. prof. dr. Ene, *Liturgica generală*, vol. I și II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002.
- Idem, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985 sau Editura Nemira, București, 2005.
- Foundoulis, prof. dr. Ioannis, *Dialoguri liturgice. Răspunsuri la probleme liturgice*, vol. I-V Editura Bizantină, București, 2008-2011.
- Ghiuș, Arhim. Benedict, *Taina Răscumpărării în iconografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, 254 p.;
- Lungulescu, Icon. Dimitrie, *Manual de practică liturgică*, București, 1926, 209 p..
- Necula, pr. prof. dr. Nicolae, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I și II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996 și 2001, vol. III și IV, Ed. IBMBOR, București, 2004, 343 p. și Ed. Cuvântul Vieții, București, 2011, 208 p.
- Schmemmann, Pr. Prof. Alexander, *Introducere în Teologia liturgică*, traducere de Ierom. Vasile Bârză, Editura Sophia, București, 2002, 300 p. sau 2009², 326 p.
- Idem, *Postul cel Mare*, trad. de Andreea și Laurențiu Constantin, Editura Doris, 1998, 190 p.
- Simonopetritul, Ierom. Makarios, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, traducere de Diac. Prof. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, 2003, 559 p.
- Vintilescu, pr. prof. dr. Petre, *Despre poezia iconografică din cărțile de ritual și cântare bisericească*, București, 1937, 490 p. sau Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005², 270 p.

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Conținuturile cursurilor și seminariilor vor conduce la fundamentarea unor cunoștințe teoretice și practice-aplicative necesare studenților în a înțelege și interpreta originea, evoluția, rânduiala și simbolismul cultului ortodox. Acestea vor putea fi utilizate atât în cadrul programului specific de studii (Teologie Pastorală), dar mai cu seamă în viața liturgică.

9. Evaluare

Tip de activitate	9.1. Criterii de evaluare	9.2. Metode de evaluare	9.3. Pondere din nota finală
9.4. Curs	Înșușirea corectă a cunoștințelor Utilizarea adecvată a terminologiei	Lucrare scrisă	75%
9.5. Seminar	Înșușirea corectă a metodelor de lucru Realizarea fiecărei etape prevăzute	Evaluarea fiecărei probleme pe baza prezentării realizate de student	25%
Standard minimum de performanță	Realizarea punctajului minimal atât în cadrul seminarului cât și la examenul final		

Data Completării

30.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament

01.10.2025

Semnătura Directorului de Departament